

Historiebrug

I en række blogindlæg vil Jens Aage Poulsen præsentere de tre hovedfokusområder for de nye læringsmål i historiefaget. Det første indlæg handler om Historiebrug.

Forfatter: [Jens Aage Poulsen](#)

Foto: Et eksempel på historiebrug i reklamer: Speltmysli, der markedsføres som forfædrenes fuldkorn. Det må være særlig sundt!

En af de mest iøjnefaldende ændringer ved de forenklede fælles mål for historieundervisningen i Folkeskolen er, at historiebrug nu er blevet et selvstændigt kompetenceområde. På den ene side kan historiebrug være et vanskeligt område at arbejde med både for lærer og elev. På den anden side må man sige, at netop forståelse af at 'historie' er noget, som både kan bruges og misbruges, er helt centralt for børn og unge, der skal blive klogere af, og på, fortiden.

Historiekultur og -brug

Et grundvilkår i historieundervisningen er, at eleverne arbejder med et genstandsfelt – fortiden eller den levede historie, der i sig selv er forsvundet, og som man kun kan beskæftige sig med ved at iscenesætte den som en beretning eller fortalt historie. Den fortalte historie er således en konstruktion, hvis form og indhold bliver til, forstås og bruges i samspil mellem fortidsfortolkning, nutidsforståelse og fremtidsforventning.

Selv om den levede historie som sådan er væk, møder vi konstant spor og aspekter fra fortiden i form af kilder, artefakter, byrum, kulturlandskaber, ritualer, traditioner, adfærd, værdigrundlag, normer osv. De udgør sammen med de fortalte historier vores historiekultur, dvs. det, som på forskellig vis knytter fortid og nutid sammen. Historiebrug er anvendelsen af denne historiekultur. Det centrale i historiebrug er altså ikke viden om historie, men viden om hvordan historie bruges af andre med forskellig sigte og funktion.

Typer af historiebrug

Historie bruges på mange måder. En måde at opdele dem på er fx den svenske historiker Klas-Göran Karlssons seks kategorier af historiebrug, der har hvert deres formål, behov, 'brugere' og funktion:

1. Videnskabeligt
2. Eksistentielt
3. Moralsk
4. Ideologisk
5. Ikke-brug
6. Underholdning/kommercielt

Opdelingen vil som altid kunne diskuteres – bl.a. vil den konkrete brug af historie ofte kunne placeres i flere kategorier. Således vil læremidler og underviseres brug af historie, ud over videnskabeligt, formentligt også kunne karakteriseres som såvel eksistentielistisk, moralsk eller ideologisk historiebrug.

Eksistentielt historiebrug er fx fortællinger, erindringer og myter om fortidige hændelser, der til alle tider har skabt og styrket sammenhængskraft og solidaritet. Det Styrskes Cirkulære, der i år 1900 gjorde historie til et selvstændigt fag i grundskolen, kan både betegnes som politisk-pædagogisk og eksistentielt historiebrug, idet dets vigtigste opgave var "at fremelske en sund og kraftig fantasi i forbindelse med en varm og levende følelse, særlig for vort folk og land". Siden er det nationalforherligende fortonet fra fagets læreplaner. Der kan dog stadig spores politisk-pædagogisk historiebrug i det aktuelle fagformål, [Historie 2014](#), hvor det betones: "Eleverne skal blive fortrolige med dansk kultur og historie".

Ludvig N. Hedelund: "Danmarkshistorie for Folkeskolen" var et af en række nationalforherligende læremidler, der blev udgivet til skolefaget historie i første halvdel af 1900-tallet.

Moralsk historiebrug kan være fordømmelse eller latterliggørelse af personer for deres handlinger og holdninger, der i samtiden blev anset for at være i orden, men som nu anses for forkerte og urimelige. Ideologisk historiebrug er til vis grad sammenlignelig med moralsk historiebrug, men bruges i højere grad til at underbygge ideologiske opfattelser end at fælde konkrete moralske domme. Fælles for både moralsk og ideologisk historiebrug er dog, at de er historiebrugsmåder, der ofte ses i politik.

Politik handler om magt og indflydelse. I tidens løb har politikere og andre magthavere brugt bestemte udlægninger og vinklinger af historiske hændelser til at legitimere eller kritisere holdninger og handlinger. De oplagte eksempler finder vi hos totalitære regimer som Hitlers Blut und Boden-ideologi og raceteorier, men også i fuldt ud demokratiserede samfund bliver historien brugt med politisk sigte. Ofte anvendes historie til at styrke og legitimere ens egen kultur eller samfunds ideologi og værdigrundlag. Eksempler er museer, mindesmærker og

steder, der knyttes til særlige hændelser i fortiden. Jellingmonumenterne bruges fx til at understrege Danmarks identitet som et kristent land, selvom det ofte overses, at det givetvis var en noget anden form for kristendom, der praktiseredes i Danmark i 900-tallet.

Den såkaldte 'ikke-brug' af historie kan betegnes som forsøget på at udslette historie eller dele af den. Efter den tyske genforening blev en række gadenavne i det tidligere Østtyskland ændret og statuer af kommunistiske personligheder fjernet. I maj 1945 – et par uger efter befrielsen – sprængte tidligere modstandsfolk de tyske sejrsmonumenter på Dybbøl og Als samt Bismarcktårnet på Knivsbjerg i luften.

Det tyske sejrsmonument på Dybbøl Banke. Modstandsfolk sprængte det i maj 1945.

Men Historie er ikke kun et spørgsmål om moral, politik og ideologi. Historie bliver flittigt brugt i forskellige typer af underholdning og til kommercielle formål. Det gælder spillefilm, tv-serier,

fiktionslitteratur og computerspil. Turistindustrien bruger historie i markedsføring og branding af bestemte lokaliteter. Det kan være særlige begivenheder eller berømte personer, der er knyttet til bestemte steder, fx H.C. Andersen til Odense. Historiebrug er almindelig i reklamer. Tænk fx på Stryhns leverpostejss brug af vikinger. Ofte knyttes noget fra gamle dage til produktet for at signalere en særlig kvalitet, som fx marmelade fra Den Gamle Fabrik.

Historiebrugiundervisningen

Der er flere grunde til det øgede fokus på historiebrug i historieundervisningen. Først og fremmest fordi faget skal have en nytteværdi for eleverne. Den viden og de færdigheder, de tilegner sig, må de bl.a. kunne bruge til at få nogle bud på kontinuitets- og forandringsprocesser, der har ført til at samfund, livsformer og -vilkår er blevet, som de nu er, og i samspil hermed tage stilling til deres handlemuligheder.

For at nå disse mål kan man bl.a. tilrettelægge undervisningen, så eleverne bliver medproducenter af historie. De skal styrke deres færdigheder i kritisk tænkning og i at kunne håndtere og forholde sig til historiske forklaringer, samt til hvordan historie er udlagt og brugt. Undervisningen skal derfor ikke gerne reduceres til, at eleverne bliver passive modtagere af historisk 'viden', der i pædagogisk bearbejdet form formidles i undervisningen. I stedet må eleverne både undervises *om* og *i* historiebrug. Dvs. de må tilegne sig viden om, hvad historiebrug er, og hvordan forskellige aktører i tidens løb har brugt historie til bestemte formål.

Det kan gøres ved at styrke elevernes opmærksomhed på, at de konstant møder historiebrug, og at de selv er historiebrugere, dvs. at de oplever sig som historieskabte og historieskabende og stadig mere kvalificeret forstår og bruger samspil mellem fortidsfortolkninger, nutidsforståelser og fremtidsforventninger. Kort sagt ved at inddrage hverdagen i undervisningen.

[Undervisningsministeriet portal: Forenklede Fælles Mål for historie](#)